Ένας extra light βασιλιάς

Σάββας Πατσαλίδης

☆

Ένας αμερικανός κριτικός είχε πει ότι, αν το Μπρόντγουεη αποφασίσει κάποια στιγμή να στήσει άγαλμα στον θεό του γέλιου, θα πρέπει το άγαλμα αυτό να είναι του Νιλ Σάιμον. Και έχει απόλυτο δίκιο.

Είναι ο πλέον επιτυχημένος θεατρικός συγγραφέας στην ιστορία του αμερικανικού θεάτρου (για σαράντα χρόνια δεν έλειψε ποτέ από το Μπρόντγουεη. Ανεπανάληπτο). Ένας συγγραφέας-εργάτης, για τον οποίο το γράψιμο δεν έχει τίποτα το ρομαντικό και το φευγάτο. Είναι κανονική δουλειά με αυστηρό ωράριο. Πού χρόνος για έμπνευση! Μόλις ολοκληρώσει το ένα έργο, πάει αμέσως στο επόμενο, εφτά μέρες την εβδομάδα. Και ο κόσμος το διασκεδάζει.

Όχι, όμως, και οι κριτικοί, οι οποίοι τον θεωρούν ρηχό και αδιάφορο, άρα ανάξιο οποιασδήποτε σοβαρής ανάλυσης. Το μόνο που του αναγνωρίζεται είναι η ικανότητα να κατασκευάζει στέρεους σκελετούς που μπορούν να φιλοξενήσουν κωμικές καταστάσεις, βασικό χαρακτηριστικό των οποίων είναι η σύγκρουση των δύο φύλων ή φίλων (βλ. ***Παράξενο ζευγάρι)*** και η συνακόλουθη επίλυση (ή αποτυχία επίλυσης) των διαφορών.

Τώρα, το γιατί αρέσουν τα έργα του στο πλατύ κοινό, και όχι μόνο στην Αμερική (απόδειξη η μεγάλη δημοτικότητα που απολαμβάνουν και στη χώρα μας), οφείλεται σε κάτι πολύ απλό. Ο Σάιμον κάνει αυτό που οφείλει να κάνει κάθε συγγραφέας: Γράφει για πράγματα που γνωρίζει καλά. Ουσιαστικά, γράφει για τον εαυτό του, τους φίλους του, τους έρωτές του, τους γάμους του, τα νεανικά του βιώματα, την πόλη που γνωρίζει και αγαπά ιδιαίτερα, τη Νέα Υόρκη. Δεν είναι δήθεν, δεν φαντάζει ψεύτικος. Είναι αυτός που είναι, απλός και καθημερινός χωρίς "κουλτουριάρικα" καρυκεύματα και αχώνευτες αμπελοφιλοσοφίες.

Ο Σάιμον δεν ψάχνει πολύ τα πράγματα. Αρκείται με τύπους που κινούνται στην επιφάνεια των πραγμάτων, βολεμένους χαρακτήρες που ζουν τη ζωή τους με κλισέ και μονολεκτικές ατάκες, που αποδέχονται σχεδόν μοιρολατρικά τα συντηρητικά στοιχεία της κοινωνίας. Και αν καμιά φορά δείχνουν τη διάθεση να πούνε περισσότερα ή να κάνουν κάτι το διαφορετικό—ας πούμε, καμιά ζαβολιά, να τσιλημπουρδίσουν

λιγάκι—δεν δείχνει ο ίδιος διατεθειμένος να τους αφήσει να σπρώξουν τα πράγματα μακριά. Στο τέλος, όλοι αποδεικνύονται "ψυχούλες" ή μαζεύονται και παντρεύονται.

Ο Σάιμον είναι ένας τετραπέρατος συγγραφέας. Ξέρει μέχρι πού μπορεί να φτάσει. Όσες φορές επιχείρησε να εγκαταλείψει τη γνώριμη συνταγή του για το χατίρι πιο σύνθετων χαρακτήρων και καταστάσεων, τα αποτελέσματα ήταν πολύ φτωχά.

Το ***Δεύτερο κεφάλαιο*** (1977)—η γνωστή μας ***Καινούρια σελίδα,*** και τώρα ***Όλα απ' την αρχή***, όπως επιλέγει ο Πλωρίτης—, είναι χωρίς αμφιβολία ένα από τα καλύτερα έργα του. Σημείο αναφοράς, τα παρασκήνια της δεύτερης συζυγικής εμπειρίας του συγγραφέα (με μία ηθοποιό που μόλις έχει χωρίσει), όπου διεισδύει καταλυτικά το φάντασμα της πρώτης γυναίκας του (που μόλις έχει πεθάνει, ύστερα από δέκα χρόνια συμβίωσης) και δημιουργεί καταστάσεις ιλαροτραγικές, που περιπλέκονται από τις προσπάθειες του αδερφού του πρωταγωνιστή και μιας φίλης και συναδέλφου Εκείνης, να βοηθήσουν να οδηγηθεί σε αίσιο τέλος η σχέση αυτή.

Ο μεταφραστικός λόγος του Μ. Πλωρίτης θεατρικός και χυμώδης. Κάποιες επιφυλάξεις, όμως για την κατά τόπους εκβιαστική και εντέλει πολύ εύκολη αναφορά του σε τρέχοντα γεγονότα που έτειναν να εκλαϊκεύουν υπέρ το δέον παρά να εκσυγχρονίζουν το χιούμορ και τα ευφυολογήματα του συγγραφέα, το στυλ των οποίων δεν χρειάζεται χειρουργικές επεμβάσεις αναστήλωσης. Όσο αντέχει στον χρόνο, έχει καλώς. Διαφορετικά, καμιά "πλαστική" δεν το σώζει. Είναι για ενταφιασμό.

Η Δανδουλάκη ξέρει καλά το είδος, το έχει περπατήσει και νιώθει σαν στο σπίτι της. Έχει τη φινέτσα, την παιδεία, την άνεση να μπει και να παίξει στους ρυθμούς ενός αμερικανικού μπουλβάρ . Ξέρει πότε και πώς να κλείσει το μάτι στο κοινό, έχει αίσθηση της ατάκας και της σωματικής γλώσσας. Γι' αυτό και άρεσε.

Όσο περνά ο καιρός, ο **Στ.** Ζαλμάς φανερώνει ολοένα και μεγαλύτερη άνεση στις απαιτήσεις του είδους. Απόδειξη, η καλή του εμφάνιση στο έργο του Σάιμον. Συνέλαβε τύπο, λόγο, κίνηση. Ανάλογες η ευστοχία και η χάρη της Μ. Ψάλτη και του Λέφα, που ολοκλήρωσαν την καλή εικόνα, με τη φροντίδα του Μ. Κακογιάννη, ο οποίος με χέρι σταθερό οδήγησε τους ευάγωγους συνεργάτες του στο επιθυμητό αποτέλεσμα, ρυθμίζοντας με ακρίβεια την αναδίπλωση των καταστάσεων και την κυκλοφορία των λέξεων, χωρίς γραφικότητες, φωνασκίες και άστοχες γελαστικές λύσεις, αλλά και χωρίς καμιά απολύτως έκπληξη. Άφησε το κείμενο να ξεδιπλώσει την ιστορία του, χωρίς παρεμβάσεις και ανακατατάξεις.

Τα σκηνικά του Αγγελή, τα κοστούμια της Λουκίας και η μουσική του Δρόσου, εντός του πνεύματος του όλου εγχειρήματος. Διεκπεραίωσαν αυτό που κλήθηκαν να διεκπεραιώσουν. Αυτό και μόνον. Τίποτα παραπάνω.

Για όσους αναζητούν μια θεατρική έξοδο λάιτ, που να μην παχαίνει και να μη βαραίνει, είναι μια καλή επιλογή. Με το πέσιμο της αυλαίας όλα τελειώνουν. Ό,τι ήταν να ειπωθεί ειπώθηκε και ό,τι ήταν να καταναλωθεί καταναλώθηκε. Στιγμιαία απόλαυση, όπως λέμε, στιγμιαίος καφές.

Αγγελιοφόρος της Κυριακής

6 Απριλίου 2003